

PŘEKLAD LITURGICKÉHO TEXTU V ROZMANITÝCH KULTURNÍCH KONTEXTECH (KOPTOVÉ NA NĚMECKÝCH WEBOVÝCH STRÁNKÁCH)

Eva Maria HRDINOVÁ

Ústav cizích jazyků, Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého, Olomouc,
Česká republika

ÚVODEM

Následující příspěvek se týká překladu liturgických textů na internetu, užívaných Kopty v Německu, konkrétně práce s terminologií. Cílem heuristickým je upozornit na minoritní skupinu křesťanů, která byla po dlouhý dějinný čas a také v době dnešní vystavena útlaku a pronásledování a která si i přes těžkosti zachovala svoje specifika. Hermeneutickým cílem tohoto příspěvku je pak snaha o výklad k přeloženým koptským termínům objevujícím se v německých textech přeložených liturgických knih objevujících se na koptských webech.¹

V této oblasti pouze naznačujeme metodu. Příspěvek se takto považuje za dílčí a neklade si nárok na vyčerpávající pohled. K úplnosti by se nabízela plná analýza z originálních jazyků, koptštiny (bohairské a sahidské nářečí) či arabštiny. Snahou této práce je rovněž přispět k další analýze a poskytnutí translátologické metodiky pro příští analýzy. Zaměřujeme se pouze na koptskou pravoslavnou církev, stranou ponecháváme skupiny sjednocené s Římem. Důvodem je jednak jinokonfesní (jinoslavná) realita, jednak by se očekávala jiná

¹ Viz [22], [23], [24]. [22] je webovou stránkou obsahující informace o koptských eparchiích a farnostech na území Německu, [24] obsahuje soubor řady liturgických textů, ale i životů svatých atd. v němčině. Vzhledem ke spíše informativnímu charakteru článku níže nenásleduje rozbor euchologia, ale omezujeme se na rozbor jak informativních textů z [22] a [23], tak i vybraných textových úseků z [24], a to konkrétně z knihy k výkladu sv. Tajin (*Theologische Bedeutung & liturgische Ausführung der sieben Sakramente in der koptisch-orthodoxen Kirche von Alexandrien*), což je kolektivní dílo vydané v Kröffelbachu r. 2015. Jako překladatelé jsou uvedeni „Otec Tawadros a koptská mládež“, Originální jazyk není explicitně uveden. Vychází z požehnáním papeže, Jeho Svatosti Tawadrose II.

práce s termínem při překladu (větší kreativita, ale také větší chybovost), jakou jsme pro překlady uniatských (řeckokatolických) liturgických textů prokázali pro církevněslovansko – českou relaci. [8], [9] Původní intencí příspěvku byla také snaha o zachycení české a slovenské reality. Avšak vzhledem k tomu, že se na těchto územích nenachází souvislá koptská komunita a výskyt křesťanských Egypťanů pozůstává na úrovni jednotlivců, nebyly nalezeny ani žádné překladové liturgické texty.

TERMINOLOGICKÝ CHARAKTER A VÝSKYT TERMÍNŮ V PRAVOSLAVNÉM LITURGICKÉM TEXTU²

Terminologický charakter definuje, jak lze vnímat termíny a jak mohou působit samy o sobě. Pojem „terminologický charakter“ se v příslušné literatuře sice objevuje dost často, nikdy však nebyl explicitně definován. Musíme přitom poznamenat, že bádání o odborném jazyku na pojem „termín“³ (odborný výraz)

² Tato podkapitola vychází z naší habilitační práce „Překlad termínu v mezikulturních relacích“, obhájené r. 2013 na Prešovské univerzitě v Prešově s předpokládaným vydáním v roce 2019 a vročením z roku předchozího. V tomto textu ji citujeme jako [9].

³ Jako synonymum slova „termín“ se používá pojem „odborný výraz“. Podle některých lingvistů je však jako synonyma použít nelze. Podle Eglé Kontutyté se „význam termínu stanovuje definicí, zatímco odbornými výrazy by mohly být také obecně vědecké pojmy, výrazy odborného žargonu nebo názvy výrobků“. [12] Podle Fraase je termín třeba chápat jako „definicí přesně stanovený odborný výraz“. [5], [2] Fraas při tom poznamenává, že také normy DIN používají pojmy „termín“ a „odborný výraz“ synonymně, [5] srv. větu: „Termín je jako prvek určité terminologie jednotou pojmu a jeho pojmenování (také odborný výraz)“ (DIN 2342, 1986, s. 6, citováno podle [5]). Podle této definice jedinou věcí, kterou se termín, resp. odborný výraz liší od slovní zásoby obecného jazyka, je příslušnost k určité terminologii (resp. odborné slovní zásobě). U Niederhausera nacházíme poznámku, že pojmy termín a odborný výraz se používají jako synonyma. [14] Někteří autoři také chápou vztah mezi termínem a odborným výrazem jako „proces vývoje: Někdy se v oblasti odborné slovní zásoby rozlišují odborné výrazy a termíny, přičemž odborný výraz dosáhne postavení termínu tehdy, když se jeho význam přesně stanoví definicí. Odborným výrazům se takto přiznává určitý předvědecký status. Toto rozlišení se však ve výzkumu odborného jazyka nikdy zcela neetablovalo, a to zřejmě proto, že není příliš praktické ani velmi smysluplné“. [5] Arntz a Picht zase používají synonymně pojmy „termín“ (*Terminus*) a „název“ (*Benennung*), srv. k tomu definici tohoto pojmu v DIN 2342: „Název (termín, odborný výraz): jazykové označení obecného pojmu z některého oboru. Názvy mohou proto obsahovat také

nahlíželo různými způsoby. Podle pojetí systémové lingvistiky byl „odborný výraz“ pojmán jako nejmenší významová a současně volně použitelná jednotka. V modelu pragmatické lingvistiky se termín „výraz z odborného textu“ používá ve smyslu nejmenší významové a volně použitelné jazykové jednotky, které se užívá v komunikaci v určité oblasti lidské činnosti v rámci vyjádřeného textu. Syntézu obou pojetí nabízí Thomas Roelcke. Podle něj je odborný výraz „nejmenší významovou a současně volně použitelnou jednotkou, která se používá v komunikaci v určité oblasti lidské činnosti“. [17], [2]

Hlavním znakem odborného jazyka je slovní zásoba termínů. Tato odborná slovní zásoba (terminologie) reprezentuje souhrn poznatků daného oboru činnosti, a prostřednictvím této slovní zásoby mohou být specifické objekty a skutečnosti daného oboru převedeny do slov. [3], [12] „Termíny nejsou jednoduché lexikální jednotky, nýbrž představují odraz různorodé akumulace odborných znalostí.“ [25], [24]. Přitom termíny (odborná slovní zásoba)⁴ vyjadřují odborný obsah a předávají ho dál. [5] „Prostřednictvím svých sémantických vlastností termíny slouží co možná nejpreciznějšímu a nejexaktnějšímu popisu určitého speciálního segmentu skutečnosti v rámci daného oboru.“ [25, 26] K hlavním vlastnostem termínu patří: přináležitost k vědnímu oboru a systému (terminologické soustavě), definovatelnost, výstižnost a jednoznačnost. U termínů z oblasti technické se s exaktností pojí také věčnost.

Badatelé v daném oboru si asi zřídka kladou otázku, co lze v jejich oboru nazvat „termínem“, neboť pro ně jsou rozhodující odborné znalosti. [19]⁵ Roelcke [17] v této souvislosti zmiňuje vědecké předporozumění.⁶ Podle toho se odborné výrazy v některých případech nedefinují, neboť explicitní definice v daném odborném kontextu není nutná. Zatímco explicitní termín lze od explicitního ne-

symbols nebo vzorce.“ Názvy tedy mohou označovat také symboly, vzorce a jména jak hmotných, tak nehmotných předmětů (srv. [1]).

⁴ Srv. přitom Hoffmannovo pojetí odborné slovní zásoby [7], podle něhož zahrnuje za prvé všechny výrazy v odborných textech, jimiž se komunikuje v určitém oboru, a za druhé v užším smyslu odbornou slovní zásobu jako speciální podskupinu jazyka. Podle některých názorů je třeba navzájem rozlišovat také definovanou odbornou terminologii a nedefinovanou slovní zásobu [2].

⁵ Dominika Šrajerová na téže stránce v této souvislosti mluví o „intuitivním poznávání termínů“.

⁶ K tomu viz také [2].

termínu jasně odlišit,⁷ zařazení pod „termíny“⁸ je už obtížnější (srov. [19]). Anna Petříková rozlišuje v daném kontextu obecně teologickou vrstvu, která se vyznačuje slovní zásobou společnou všem náboženstvím a do níž patří pojmy jako *víra, Bůh, duše, modlitba, dobro, zlo, hřích* (srov. [15]), dále vrstvu typickou pro konkrétní křesťanské konfese (sem patří např. pojmy *apoštol, chrám, Duch svatý*), a vrstvu, která je spjata s konfesemi a která se vyznačuje lexikou typu *ikonostas, epitrachil, biskup* atd. Podle Hrdinové [9] lze v oné druhé vrstvě rozlišit obecně teologickou terminologii, kterou sdílí více teologických disciplín (např. *Bůh, duše, hřích*), a pak terminologii jednotlivých disciplín teologie, například liturgickou, již používá jak liturgika coby dílčí disciplína teologie, tak ji uplatňuje i liturgický úzus při bohoslužbách. Do této skupiny patří termíny typu *felon, orár, ikonostas, rjasa* atd. Terminologie obecně teologická se může s terminologiemi teologických disciplín v konkrétních textech prolínat.

Pro liturgické texty pravoslavné církve předpokládejme v češtině tyto druhy termínů, jež byly zjištěny při analýze českých překladů Božské liturgie Sv. Jana Zlatoústého v časovém rozmezí od 19. do 21. století [9]:

- Bůh jako terminologické abstraktum;
- používaná synonymní slova pro slovo *Bůh* a eventuálně i liturgický personál (např. *vладыка, otec* atd.);
- termíny pro liturgický personál (*kněz, archijerej, diákon...*);
- termíny pro liturgické nástroje (*diskos, svaté kopí...*);
- termíny pro rituální konání (*myrovat, myropomazat...*);
- teologické termíny (*hřích, sv. Tajiny...*);
- četné polysémní termíny používané v jiných oborech a vědách (*ikonostas, oltář* atd.).

Situace v češtině je na rozdíl od němčiny specifická jistým konfrontačním charakterem pravoslavné terminologie, vyplývajícím z historické reality, kdy bylo nutné etablovat terminologii odlišnou od jinokonfesních, srov. např. české *monach X mnich, chrám X kostel* versus německé všemi užívané *Mönch* anebo *Kirche*. [8] [9]

⁷ Šrajeroval [19] rozlišuje *výrazný termín*, tedy například slovo „preromantismus“ v literární vědě, a *výrazný netermín*, např. slova „proč“, „že“, „tak“. Mezi těmito dvěma extrémními póly se pak pohybují všechna slova v textu.

⁸ Srv. např. dělení na termíny, poloterminy, pojmy z odborného žargonu atd. (k tomu viz např. [13]).

HISTORICKÝ EXKURZ – KOPTOVÉ V NĚMECKU

Koptská komunita se v Německu etabluje v podobě církevních obcí zhruba od sedmdesátých let. Výraznějších rysů však nabrala až v letech druhého tisíciletí, a to zejména v poslední době, kdy došlo k migraci vzhledem k politickému pronásledování v Egyptě a problematické situaci na Blízkém Východě. Podobný exodus následoval i do Švýcarska a Rakouska, kde lze vysledovat koptskou komunitu ve Vídni. Koptské obce v samotném Německu lze nalézt v řadě německých větších či menších měst, je doložen jeden mužský monastýr v jihoněmeckém Kröffelbachu (existuje již od roku 1975) a mužský monastýr v severoněmeckém Hörteru. Existují dvě eparchie pro Severní Německo a pro Jižní Německo [22]. K tomu četné farnosti v řadě měst, například v Berlíně, Cáchách, Mnichově, Ulmu, Dortmundu atd. Komunita na jedné straně zachovává zvyky, např. pečení chlebů před proskomidií, snahu o uchránění žen a dívek od zábav moderní doby, na straně druhé některá specifika nábožensko-sociálního života, podmíněná konfrontační a diasporální situací, již v Německu nejsou relevantní (např. tetování dětí, ochrana dívek před únosi, nebo například vzhledem k neexistenci ženského monastýru rozlišování mezi monaškami a služebnými sestrami. Webové stránky jednotlivých parochiálních obcí jsou vedeny v německém jazyce, zřejmě s ohledem na další generace potomků, u nichž se předpokládá větší sblížení s německým jazykem.

VLASTNÍ ANALÝZA TERMINOLOGICKÉHO LEXIKA

Na základě analýzy webových stránek [22-24] byl zjištěn následující stav věci:

Většina v korpusu nalezených německých termínů se shoduje s německými zaužívanými termíny v pravoslavných liturgických textech, např. v Chrysostomově liturgii či jinde, jde např. o termíny jako *Myronsalbung* (= *myropomazání*) anebo *Menschenliebender* (= *lidumil*). Přítomnost těchto slov či shodu s pravoslavnou terminologií lze vyvozovat z řeckých textových příŕ, jež byly známy i v koptském prostředí. Jako možný problém se nám na počátku našeho výzkumu jevil přenos arabských termínů, jež mohou být homonymní s termíny islámskými a mohou tak pro nezasvěceného recipienta evokovat jiné konotace než křesťanské (srov. *iblis* – *d'ábel*, de facto zkomolenina řeckého *diabolos*). [21] Tento problém je však v německém originále zcela setřen cílovou realitou a objevují se problémy jiné. Tak například byla v textech nalezena řada termínů,

jež pro němčinu můžou být interpretovány jako obecně křesťanské, např. *Beichte*, *Priester*, ale i *Mönch* a *Kloster* či *Sakramente* (sv. zpověď, kněz, monach, monastýr, sv. Tajiny, v češtině ale obecně i klášter, mnich, a v římskokatolickém úzu svátosti).

Na tomto místě je třeba podotknout, že němčina nevykazuje v takové míře konfesní rozlišení terminologie, o jakém jsme se zmiňovali výše. Jinými konotacemi je pro německý koptský úzus opatřeno slovo *Papst* (papež), jež pro většinového německého recipienta může evokovat římskokatolickou realitu. Taktéž se může jevit i německé *Stundenbuch* (doslova kniha hodin), jež pro němčinu znamená totéž co české *časoslov*, ale i katolické *breviář*. V textu bylo nalezeno také slovo *Diakonin* (= diakonisa), odlišující se však od obecně německého termínu *Diakonisse* (= diakonisa v evangelické církvi, pozice odpovídající koptské služebné sestře).

Specifikem koptských teologických textů překládaných do němčiny je rovněž přítomnost koptských či arabských variant v závorce za německými. [21] Arabské názvy se objevují na soupisu koptských liturgických knih [24] ovšem spíše sporadicky, srov. například doklady jako: *Kommunionshymnen* (arabisch: *Madajeh*) / *Hymny k sv. přijímání* (arabsky: *Madajeh*) atd.

Latinský přepis níže uvedeného, ale ponechaného arabského názvu knihy ukazuje textový úryvek T1 pocházející ze seznamu literatury v dále analyzované „Knize o sv. Tajinách“ (viz pozn. č. 1):

Bischof Demetrius der Stadt Mallau, das Buch mit dem Gebet für die Weihung neuer Häuser / „Ketab salat tabrik almanazel algadida“, Mallau Verlag, Mallau, zweite Auflage, 1991, 16 Seiten. *ابنلاً" - قدیدجلا لزانملا لکیربته قلاص" باتک . 1991 م - یولم تینارطم تعبطم - 16 تحفص . تنس تیناتلا تعبطلا - یولم فقسا سوبرتمید*

Podobně v textovém úryvku T2 z téhož textu, kde se vzpomínají nejvýznamnější koptské liturgické knihy a vedle euchologia, synaxáře atd. se objevují také koptské názvy měsíců v souvislosti se soubory životů světců a nebo psalmodií:

Die zehn Liturgiebücher, die am meisten in der koptischen Kirche verwendet werden, sind:

- 1) Teil 1: Das heilige Euchologion mit den drei Anaphoren des heiligen Basilius, des heiligen Gregorius und des heiligen Kyrillus
- 2) Teil 2: Das koptisch-orthodoxe Stundengebetbuch / Agpeya
- 3) Teil 3: Die jährliche Psalmodia

- 4) *Teil 4: Der Diakondienst*
- 5) *Teil 5: Die sieben Sakramente in der koptisch-orthodoxen Kirche*
- 6) *Teil 6: Das Synaxarium – erster Teil, Lebensgeschichten der Heiligen vom 1. koptischen Monat Tut bis zum 6. Monat Amschir des koptischen Kalenders*
- 7) *Teil 7: Das Synaxarium – zweiter Teil, Lebensgeschichten der Heiligen vom 7. koptischen Monat Baramhat bis zum 13. Monat (der kleine Monat) des koptischen Kalenders*

V textu nad tento rámeček nacházíme četné termíny z oblasti vzpomenutého obecně křesťanského německého lexika, např.: *das heilige Euchologion* (sv. *euchologium*), *Anaphoren* (*anafory*), *Stundengebetbuch* (*časoslov*), *Psalmodia* (*žalmy*), *Diakonendienst* (*diákonská služba*), *Sakramente* (sv. *Tajiny*) atd.

Zmíněné koptské názvy, podobně jako i výše uvedené arabismy, představují ve formě tzv. exotismů přejaté výrazy pro reálie, jež jsou známé z původní kultury. Funkce reálií je v překladovém procesu jiná než u termínů. Reálie mají za úkol blíže dokreslit cizí kulturu, označují věci pro tuto kulturu typické: svátky a zvyky, pokrmy, předměty. Velmi často se v případě reálií jedná o bezekvivalentní lexikum, tj. v cílovém jazyce nemá ekvivalent [20]. Překladatel při translaci reálií volí buď mezi přejímkou (exotizací), nebo se snaží cizí reálii připodobnit některé, kterou zná z cílového jazyka nebo kultury (naturalizace, např. pokud by se ruské *Děda Mráz* překládalo do češtiny jako *Ježíšek*). Nabízí se otázka, jakou funkci tyto exotismy budou plnit v průběhu let, zda zůstanou v určité emblematické a identitu potvrzující funkci, či zda budou vynechány anebo nahrazeny například daty přiblíženými k západnímu kalendáři. Vedle výpůjček z kalendária se setrvale objevuje výpůjčka *Anba* (= otec, srov. aramejské *abba*) jako biskupský titul. U kněžského otcovského titulu byl nalezen německý ekvivalent *Vater*.

Existují však i novější koptské texty, jež se výše uvedenému výkladu vymykají. Jedním z nich je jedno na webu se nalézající číslo koptského časopisu pro mládež „*Im Blick*“ [26], jež se v tištěné podobě objevuje bez explicitního vrocení. Z informací o papeži Šenudovi II. lze usuzovat, že text zřejmě vyšel jako úvodní číslo zamýšleného počínu před rokem 2012, tedy za jeho života. Podobně se v knize objevuje recenze na knihu *Šifra mistra Leonarda* od Dana Browna. Ta však byla vydána již r. 2003, film byl natočen v r. 2006. Dle editoriału by se náš text měl obracet na mladé lidi a usilovat jak o pravověrný výklad teologických témat, tak i o otevřenost vůči německé společnosti a kultuře i problémům světa. Časopis na rozdíl od profánních lifestylových časopisů pro mladé obsahuje dlouhé texty a poměrně málo obrázků (jako jisté „odlehčení“ teologických témat

a odkazů na utrpení křesťanů v Africe obsahuje ještě např. sudoku nebo poučení o Noemově arše na závěrečných stránkách, jež se však svou lehkostí a tématem blíží spíše katechetickým textům pro děti). Text je však zajímavý tím, že vyjma lexémů *Papst, Märtyrer, Bischof, Synaxarium* neobsahuje takřka žádné specifické teologické termíny, ba ani výpůjčky z originálních jazyků egyptské oblasti. Naopak se v němčině objevují anglicismy, jež jsou časté právě v profánních textech určených pro německou mládež, jako například výpůjčky *Key2life* (= klíč pro život, myšlen kříž), nebo *Spaß Page* (= zábavná stránka, míněny strany 18–19 se sudoku)

FACIT

Z analýzy vyplývá, že bylo nalezeno poměrně velké množství termínů, z nichž jsme pro tento příspěvek vybrali reprezentativní doklady. Většina nalezených termínů přináleží k obecně křesťanské lexice, méně se objevovaly německé termíny užívané v pravoslavném prostředí, dále pak výpůjčky z koptštiny nebo arabštiny. Tyto představovaly přejaté arabské a koptské reálie, jež byly povětšinou vysvětleny explikací (např. *koptský měsíc* atd.).

V našem vzorku byly doloženy všechny termíny uvedeného typu : Bůh jako terminologické abstraktum, používaná synonymní slova pro slovo *Bůh* a eventuálně i liturgický personál, termíny pro liturgický personál, termíny pro liturgické nástroje, termíny pro rituální konání, teologické termíny a polysémní termíny používané v jiných oborech a vědách (viz podkapitola druhá).

Všechny termíny tohoto typu byly pro náš vzorek doloženy. Vykazují jasné vlastnosti typické pro termín: vázanost k odbornému prostředí a vědnímu oboru, přináležitost k systému, definovatelnost a výstižnost. Podobně jako v [9] se dále ukázalo, že navzdory požadavku terminologické jednoznačnosti (ve smyslu německé *Eindeutigkeit* a *Eineindeutigkeit* coby stěžejní vlastnosti termínů) je při odvození odpovídajícího terminologického významu velmi důležitý kontext a že kritérium kontextuální nezávislosti pro terminologii zkoumanou v rámci této práce zcela neplatí (srov. lexémy typu *Vater* jako označení Boha v modlitbách, ale také titul kněze versus přejaté *Anba* jako titul biskupa).

Navíc se objevují přejímky z koptštiny, méně z arabštiny, ovšem povětšinou ve funkci reálií, tedy povětšinou časových úseků či názvů konkrétních písni nebo modliteb. Varianty v originále pro teologické termíny, jak se objevují ve starších pracích ke koptským teologickým textům [21] na našem vzorku doloženy

nebyly. U termínů šlo povětšinou o lexémy shodné s německou pravoslavnou terminologií, či o obecně křesťanské lexikum.

Na základě naší analýzy se dostáváme ke tvrzení, že se zčásti shodují s analýzou českých pravoslavných termínů z [9]:

Translace podobných termínů je relativně neproblematická, překladatel může ve většině případů počítat s ekvivalencí ve smyslu 1 : 1, popřípadě 1 : více. Tyto liturgické termíny v úzkém slova smyslu se objevují především v rubrice, která má návodný charakter a instruktivnímu textu se podobá více než hlavní text liturgie. Teologické termíny v širším slova smyslu se naopak vyskytují spíše v hlavním textu.

Tento náš příspěvek byl pouze počáteční sondou do obsáhlé problematiky k překladu liturgických koptských textů do němčiny. Komplexnější analýza s uplatněním originálních jazyků zmíněných v úvodu tohoto příspěvku by doplnila zde pouze načrtnutý nástin stavu věci do větší úplnosti. Podobně budoucnost možná přinese více než zajímavá zjištění ve smyslu udržení se koptské terminologie v němčině a zachování či proměn jejích specifik i pro příští dobu.

SUMMARY

The analysis shows that a relatively large number of terms have been found, from which we have selected representative papers for this paper. Most of the found terms belong to the general Christian lexicon, less German terms used in the Orthodox environment, as well as borrowings from Coptic or Arabic. These were the accepted Arab and Coptic realities, which were mostly explained by explication (eg Coptic moon, etc.).

In our sample, all terms of the type have been documented: God as a terminology abstract, synonymous words used for the word God, and possibly liturgical personnel, terms for liturgical personnel, terms for liturgical tools, terms for ritualistic actions, theological terms, and semisemic terms used in others disciplines and sciences (see subchapter 2). All terms of this type have been documented for our sample. They clearly exhibit characteristics typical of the term: attachment to the professional environment and discipline, belonging to the system, definability and aptness. In addition, there are translations from Coptic, less from Arabic, but mostly in the function of reality, that is, most of the time or names of specific songs or prayers.

Based on our analysis, we come to statements that partly coincide with the analysis of Czech Orthodox terms from: Translation of similar terms is relatively

unproblematic, in most cases the translator can count on equivalence in the sense of 1: 1 or 1: more. These liturgical terms, in the strict sense of the word, appear mainly in a section that has a guiding character and is more like an instructive text than the main text of the liturgy. On the contrary, the theological terms in the broader sense are more likely to be found in the main text.

Our contribution was only an initial probe into the extensive issue of translating liturgical Coptic texts into German. A more comprehensive analysis using the original languages mentioned in the introduction to this paper would only add a sketched outline of the state of the matter to its fullest. Similarly, the future may bring more than interesting findings in terms of keeping Coptic terminology in German and preserving or changing its specifics for the next time.

REFERENCES

1. ARNTZ, R. - PICT, H. - SCHMITZ, K. 2014. *Einführung in die Terminologearbeit*. Hildesheim - Zürich - New York : Georg Olms Verlag, 2014.
2. BAJEROVÁ, E. 2015. *Textverständlichkeit und Textstruktur in der Wissensvermittlung. Analyse von Fachtexten mit biologischer Thematik*. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě, 2015.
3. FLEISCHER, W. - HELBIG, G. - LERCHNER, G. (eds.) 2001. *Kleine Enzyklopädie. Deutsche Sprache*. Frankfurt am Main u.a. : Peter Lang, 2001.
4. FLUCK, H. R. 1991. *Fachsprachen. Einführung und Bibliographie*. Tübingen : Niemeyer, 1991.
5. FRAAS, C. 1998. Lexikalisch-semantische Eigenschaften von Fachsprachen. In HOFFMANN, L. - KALVERKÄMPER, H. et. al. (eds.). 1998. *Fachsprachen*, I. Halbband. Berlin - New York : De Gruyter, 1998. p. 428-435.
6. HAHN, W. 1998. Das Postulat der Explizitheit für den Fachsprachengebrauch. In HOFFMANN, L. - KALVERKÄMPER, H. - WIEGAND, HERBERT, E. et al. (eds.). 1998. *Fachsprachen/Languages for Special Purposes*. Halbband 1. Berlin - New York : De Gruyter, 1998. p. 383-389.
7. HOFFMANN, L. 1988. *Vom Fachwort zum Fachtext*. Tübingen : Narr, 1988.
8. HRDINOVÁ, E. M. 2013. *Překlad liturgického textu v zrcadle teorie skoposu: na příkladě translace východní Chrysostomovy liturgie do češtiny*. Bratislava : Ikar, 2013.

9. HRDINOVÁ, E. M. 2018. *Překlad termínu v mezikulturních relacích. (Na příkladu překladu Chrysostomovy liturgie do češtiny).* V tisku.
10. JAKOBSON, R. 1995. *Poetická funkce.* Jinočany : H & H, 1995.
11. KAUTZ, U. 2000. *Handbuch Didaktik des Übersetzens und Dolmetschens.* München : Iudicium, 2000.
12. KONTUTYTĖ, E. 2011. Der Einfluss der Prager Schule auf die deutsche und die litauische Fachsprachenforschung. In ŽEIMANTIENE, V. (ed.). 2011. „*Ich war immer zwischen Ost und West.*“ Gedenkschrift für Ina Meiks 90. Geburtstag. Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla, 2011. p. 121-134.
13. MÖHN, D. - PELKA, R. 1984. *Fachsprachen. Eine Einführung.* Tübingen : Niemeyer, 1984.
14. NIEDERHAUSER, J. 1999. *Wissenschaftssprache und populärwissenschaftliche Vermittlung.* Tübingen : Narr, 1999.
15. PETRÍKOVÁ, A. 2007. Preklad religióznei lexiky. In VALCEROVÁ, A. (ed.). 2007. *Vzťahy a súvislosti v odbornom preklade,* Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2007. p. 76-85.
16. POPOVIČ, A. et al. 1983. *Originál. Preklad.* Bratislava : Tatran, 1983.
17. ROELCKE, T. 1991. Das Eineindeutigkeitspostulat der lexikalischen Fachsprachensemantik. In *Zeitschrift für germanistische Linguistik (ZGL).* 1991, vol. 19, p. 194-208.
18. ROELCKE, Thorsten, 2010. *Fachsprachen.* Berlin : Erich Schmidt, 2010.
19. ŠRAJEROVÁ, D. 2009. Automatické vyhľadávání termínů a jeho dopad na definici termínu. In *Časopis pro moderní filologii.* Praha. Vol. 91, No. 1, p. 1-19.
20. TELLINGER, D. 2012. *Der kulturelle Hintergrund des Translats – Kultur als Substanz der Kommunikation.* Košice : Typopress, 2012.
21. TILL, W. - LEITPOLD, J. 1954. *Der koptische Text der Kirchenordnung Hippolyts.* Berlin : Akademie Verlag, 1954.

Online sources

22. *St. Antonius Koptisch-Orthodoxes Kloster Kröffelbach* [online]. [2018-12-22]. Dostupné z: <http://kopten.de/>
23. *St. Antonius Koptisch-Orthodoxes Kloster Kröffelbach* [online]. [2018-12-29]. Dostupné z: <http://kroeffelbach.kopten.de/?ref=kopten.de>

24. DKB Bücher – Liturgie [online]. [2018-12-29]. Dostupné z: <http://kroeffelbach.kopten.de/dkb/liturgie/>
25. JUNG, L. 2010. *Fachsprache Deutsch: die Darstellung von Begriffsbeziehungen in Fachtexten* [online]. [2015-11-15]. Dostupné z: <http://rauli.cbs.dk/index.php/lspcog/article/download/2658/304>
26. *Im Blick* [online]. [2018-12-29]. Dostupné z: http://kroeffelbach.kopten.de/upload/upload_final/06_dkbbuecher_verschiedene_buecher_final/14.%20Im%20Blick%20koptische%20Jugendzeitschrift.pdf

THE CONTEMPORARY COPTIC LITURGICAL TEXTS AND THEIR LINGUISTIC AND TRANSLATOLOGICAL SPECIFICS (COPTS ON GERMAN HOMEPAGE)

Eva Maria HRDINOVÁ, director, Institute of Foreign Languages, Faculty of Education, Palacky University, Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc, Czech Republic, eva.hrdinova@upol.cz, 00420585635954

Abstract

The article deals with contemporary German written Coptic liturgical texts, as they can be found online on German-speaking webpages. It also tries to find language-specifics, which can be important for the translation.

Keywords

Copt, liturgical text, Germany, translatology